

Резюмета

на трудове

на гл. ас. д-р Анна Ангелова Маринова,

представени за рецензиране в конкурса за доцент по

2.4. Религия и теология (библейстика-библейско богословие),

обявен в ДВ, бр. 7 от 24. 01. 2014

Монографията **„Прояви на човешката греховност до потопа (Библейско-богословско изследване с тълкуване на Бит. 3 гл.; Бит. 4:1-16 и Бит. 6:1-4 и паралели)“** е библейско-богословско изследване на появата, развитието на греха до потопа и отражението, което това развитие на греха има в преки паралели в Свещеното Писание на Стария Завет на базата на тълкуването на Бит. 3 гл.; Бит. 4:1-16 и Бит. 6:1-4 (и парал.). Преди тълкуването е направен кратък исагогически анализ на разглежданите текстове.

В изследването са отразени равински мнения и е поставен въпросът дали има основание, от християнска позиция, Бит. 3 гл. да се разглежда като разказ за греха на праотците, който грях засяга не само тях, но цялото човечество, включително и тварите. При това, чрез разглеждане на етимологията на най-често употребяваните думи за грях в библейския еврейски език, както и чрез тълкуването на стихове или идеи от Бит 3 гл., се достига до извода, че са налице основания, които да аргументират приемането, че Адам и Ева, престъпвайки Божиата воля, са съгрешили. Също така, на базата на текста на Бит. 3 гл., разгледан в контекста и на последващите разкази за разпространението на греха чрез първото братоубийство (Бит. 4:1-6) и поведението на Божиите синове спрямо

човешките дъщери (Бит. 6:1-4), има основание да се приеме, че грехът на праотците не засяга само тях, но човешката природа.

В тълкуването на Бит. 4:1-16 се разглежда вероятността Каин да се разглежда не като историческа личност, а като колектив от хора и се установява, че както Авел, така и Каин, са исторически личности, въпреки че убийството, което извършва Каин е отразено като тежко греховно деяние без да се дават детайли. Отбелязва се, че убийството на Каин, както тематично, така и чисто литературно, е поставено от девтерономистичния редактор в пряка и непосредствена връзка с разказа за греха на праотците в Бит. 3 гл. Последното само потвърждава основателността на християнската теза за първия грях и неговите последици.

Според Бит. 6:1-4 една от последиците на греха на праотците е увеличаването на злото до заплашителни за човечеството размери. Причина за това са браковете между т. нар. „Божии синове“ и човешки дъщери. Въпреки потопа, изпратен като Божие възпитателно средство за очистване от греха, Свещеното Писание повествува, че и след него са останали великани, споменавани под най-различни имена в каноничните книги на Свещеното Писание. Великаните, силните мъже, които се явяват най-вече във връзка с историята на Израил, са както пряко свързани с предпотопните великани, т. е. те са потомци на причинителите на потопа. В коментара се отбелязва, че идеята за великаните не е заимствана от някоя митология, а е демитологизирана, понеже великаните са описани като силни юначни мъже - в повечето случаи като враждебни на Израил и следователно, Божий врагове.

Библейските разкази за греха и неговото по-нататъшно развитие преди потопа се съпоставят с някои основни текстове в Древния Изток с цел да се види дали Свещеното Писание на Стария Завет не заимства

някакви митологични идеи от религиите на съседните на Израил народи. В хода на изследването се установи, че макар да са налице някои общи представи (като идеята за великаните в Бит. 6:1-4 и парал.) свещените писатели не само не заимстват митологични представи и идеи, но напротив, ги демитологизират и демонизират.

Старозаветните текстове са разгледани във връзка с най-преките паралели в Священото Писание на Новия Завет като се отчитат мненията на св. отци и на съвременни учени.

Статията **„Левиатанът в Священото Писание на Стария Завет“** разглежда представата за левиатана в библейските текстове и я сравнява с идеите за персонификацията на хаоса в някои от религиите на древния Изток. Установява се, че за разлика от езическите представи, в Священото Писание левиатанът е представен не като образ на хаотично божество, срещу което Бог се бори, а като Божие творение (Пс. 104/103:26а). На страниците на Священото Писание на Стария Завет образът на левиатана постепенно бива все повече демитологизиран. Той бива представен като богопротивен, като пълната и окончателна деградация на образа на левиатана е извършена в книга Откровение (13:1), където той е свързан със Сатаната.

Статията **„Бог като Извор (rwkm) на живот в Стария Завет“** представя старозаветното виждане за Бог като извор на живот, светлина и всяко благо. В пророческо слово, отправено към Йеремия (Иер. 2:10-13) Бог представя Себе Си като извор на жива вода, за разлика от несъществуващите езически божества. Въпреки това Израил постоянно изоставя Господа. Бог наказва Израил, но Неговото наказание има цел покаянието и очистването на народа. За последното Бог обещава, че ще отвори извор за Израил, който ще умие греховете и нечистотата му (Зах. 13:1). Бог, бидейки извор на жива вода е източник и на живот (Пс.

36/35:10). Като извор на живот и жива вода Господ Иисус Христос явява Себе Си на самарянката (Йоан 4 гл.). В разговора Си с нея Христос изяснява, че всеки, човек, който Му е причастен ще стане извор на жива вода (Йоан 4:14).

Статията **„Понятието „слово Божие“ в Священото Писание на Стария Завет“** изяснява представата за Божиите слова като израз на Божията воля и Божий промисъл, на Божието себеоткровение. Отчита се, че в Египет има представа за слово, което твори. Макар че в Священото Писание на Стария Завет Божието слово също е представено като животворящо (Бит. 1:1-3; Пс. 33/32:6 и др.), старозаветната представа се различава от египетската по това, че в Израил словото се възприема не само като посредник при творението, а като притежаващо в себе си творческа сила. В Священото Писание на Новия Завет Господ Иисус Христос е разкрит като Слово на Бога, т. а. Слово на Бог Отец. Това новозаветно разбиране се основава на старозаветните представи за словото като животворящо.

Статията **„Пророк Захария за Боговъплъщението, личността и служението на Иисус Христос“** разглежда пророческото слово на Захария относно връщането на Божията милост спрямо Израил, която се изразява във възстановяването на Йерусалимския храм и обещанието за Божието поселване в Йерусалим (Зах. 2:14-17). Тези обещания се разглеждат не само като пророчества, предвид конкретната следпленна историческа ситуация, а и като такива, които известяват въплъщението на Господ Иисус Христос. Също така личностите на двамата видни водачи на следпленната религиозна общност - Зоровавел и първосвещеник Иисус и тяхното служение освен в историческото им значение още от съвременниците на прор. Захария се възприемат като предобрази на Месия (Зах. 3:8-10; Зах. 4:11-14;). Именно на основата на тези пророчества и

очаквания Господ Иисус Христос представя Себе Си като истинския потомък на Зоровавел, Който ще изгради храма на тялото Си в три дни (Иоан 2:19-21), имайки предвид възкресението Си.

Статията „**Ангелът Господен и Сатаната в книгата на св. пророк Захария**“ прави поглед към специфичната ангелология, която е налице в книгата на св. прор. Захария. В книгата на този пророк старозаветната идея за ангелския свят намира по-нататъшно развитие: виденията, дадени на пророка, се изясняват от ангел-тълкувател (Зах. 1:13-14; 2:3; 4:1 и парал.), споменават и други ангели (Зах. 2:3), като централна е фигурата на Ангела на Господ (Зах. 1:11-12, 3:1 и сл.). Новата идея, с която образа на този ангел се дообогатява и развива в книгата на Захария е, че той, в противопоставянето си на Сатаната, има право да извести прощаването на греховете на първосвещеник Иисус (Зах. 3:4-5), което недвусмислено свидетелства за приписване на божествени качества на този Ангел на Господ.

Статията „**Личността на Мелхиседек в Кумран**“ се отнася до възгледа на кумранската общност за личността на споменатия в Бит. 14:18-20 Мелхиседек. Тази библейска личност е забележителна с това, че бидейки цар на Салим Мелхиседек е описан като свещеник на Всевишния Бог. Също така неговото яване е спорадично, за произхода, живота и служението му не са налице никакви сведения. Именно поради това личността на Мелхиседек е обект на интерес за членовете на кумранската общност. В кумранското богословие личността на Мелхиседек се свързва с месия и с есхатологичните очаквания на общността. Това развитие по отношение на личността на Мелхиседек, което е налице в Кумран, от своя страна, е основа за по-късното изясняване на Мелхиседек като предобраз на Господ Иисус Христос от автора на Послание до евреите (най-вече в гл. 7).

Статията „**Старият Завет като педагог към Христа**“ разглежда Свещеното Писание на Стария Завет като подготовка за идването на Господ Иисус Христос. Обръщайки внимание на най-основните значения на понятието „Тора“ (Закон) като съществена част от Стария Завет, изследването се спира на някои основни старозаветни личности (Адам, Мелхиседек) като предобрази на Иисус Христос, при което се разглеждат основанията на новозаветните коментатори за типологическото тълкуване на тези личности (1 Кор. 15:35-49; Евр. 7 гл.). По този начин в статията се дават някои аргументи за твърдението, че старозаветно Писание, по израза на св. ап. Павел, е детеводител към Господ Иисус Христос (Гал. 3:24).

Статията „**Някои основания за необходимостта от изучаването на Свещеното Писание в неделните училища**“ аргументира необходимостта от изучаването на Свещеното Писание в енорийските училища. Основавайки се на старозаветната представа за Божието слово като дадено предвид конкретна историческа ситуация, но имащо значение за бъдещите поколения (напр. Ис. 9:1-6; 52:13-53:12), се отбелязва това, че цел на старозаветните слова е известяването на Бог Слово, Който се явява цел и средоточие на всички слова и цялостното послание на Стария и Новия Завет.

Отбелязва се, че Господ Иисус Христос, при изкушенията Му в пустинята, сравнява Божието слово с духовен, насъщен хляб (Мат. 4:4). На базата на разказа в Евангелието според Лука (24 гл.) се прави връзката между слушането/четенето на Божието слово и приобщаването с Христовите плът и кръв в светото причастие.

Поради факта, че Господ Иисус Христос, Който е цел и смисъл на Писанието е същият вчера, днес и вовеки (Евр. 13:8) Свещеното Писание е актуално и до днес и винаги ще бъде такова.

Статията **„Библията и Коранът – основание за взаимно уважение между християни и мюсюлмани“** отправя поглед върху разбирането за боговдъхновеност в Православното християнство и Исляма, като се отбелязва, че Ислямът признава предхождащите Корана писания, но смята, че те са променени, а това, което е истинно, е запазено в Корана.

Отбелязва се отношението на Свещеното Писание на Стария и Новия Завет и най-вече на Господ Иисус Христос към езичниците и се поставя акцент върху Христовите думи за обич не само към сънародниците, но към всеки човек, дори към враговете (Мат. 5:44). Последното ясно свидетелства за толерантността и зачитането на свободата да се приеме или не благовестието на Господ Иисус Христос. Цитирайки някои айати (стихове, букв. знамения) от Корана се установява, че в Корана също се признава правото и свободата да се приеме или не исляма (Няма принуждение в религията”, Сура „Кравата“ 2:256). Накрая се установява, че Библията и Коранът, при правилното им четене и интерпретация, уважават човешката свобода, правото на избор и различност.

Статията **„Дарбата за говоренето на езици в светлината на Свещеното Писание на Новия Завет“** представлява тълкуване на Деян. 2 гл. и 1 Кор. 14 гл. като се подчертава уникалността на дарбата за говорене на езици както и необходимостта ѝ за съграждането на Църквата, особено в апостолския век. Поставя се проблемът за спекулацията с дара на езици в някои общности.

В статията **„Великият химн на слънцето от Ехнатон и Псалом 103“** се разглежда древноегипетския химн за Слънцето от Аменхотеп IV Ехнатон (Ехнайот) и Пс. 104/103. Поставя се въпросът за евентуално повлияване на псалмопевица от текста на „Великият химн за Слънцето“. Установява се, че приликата между двата текста е в някои идеи, които не са противни на старозаветния монотеизъм. Отчита се, че Пс. 104/103 е

проповед на вярата в единия и истински Бог, докато в творението „Великият химн за Слънцето“ не са преодолен езически представи като тази, че Слънцето залязва, за да си спи.

Статията **“Раждането на чудния Младенец Имануел (Тълкуване на Ис. 7:10-16)”** представлява тълкуване на един от най-известните старозаветни текстове - Ис. 7:10-16. В тълкуването се разглежда както историческия смисъл на словата на пророк Исаия, така и месианския. Представени са различни теории относно личността на Имануел и са отбелязани различни възгледи (равинския и светоотечески) по коментирания текстова единица. В статията се отчитат евентуалните основания, на които евангелист Матей (Мат. 1:23) и светите отци изясняват текста като пророчество за раждането на Бог Слово.

Статията **„Явяването на голямата Светлина (Тълкуване на Ис. 8:23-9:6)”** отчита непосредствената връзка между Ис. 7:10-16 с Ис. 8:23-9:6, които са изтълкувани в исторически и месиански смисъл като се обръща внимание на неговото новозаветно тълкуване. Изясняват се четирите имена, с които в се назовава младенеца в дадената текстова единица и се поставя въпросът, дали те са заимствани от Египет. Установява, че не са налице достатъчно основания да се мисли, че е налице такова заимстване и се отбелязва, че имената на младенеца указват на Божествени качества, на базата на което в Свещеното Писание на Новия Завет Ис. 8:23-9:6 се изяснява във връзка с началото на проповедта на Господ Иисус Христос в Галилея.

Статията **„Бог-Слово – най-прекрасният от човешките синове (Псалом 44)”** представлява тълкуване на един от псалмите, свързани с царя и поради това наречени „царски“. Псалом 44 (45 в Масоретския текст), описва едно от най-важните събития в живота на царя – неговата сватба с подходяща принцеса. В тълкуването Пс. 44 е разгледан в

исторически аспект и са представени аргументи за разбирането му като песен, известяваща Месия. Посочени са и светоотечески виждания и аргументи, които в лицето на съответстващата на царя царица виждат пророчество за света Богородица.

Статията **„Зная, че Ти си ме изтъкал в майчината утроба (Тълкуване на Пс. 139)“** е посветена на тълкуването на Пс. 139. В псалома се разглежда Божието величие, всезнание, всемогъщество и грижа за човека още в утробата на майка му. При тълкуването е отчетено поставеният от псалмопевица акцент върху Божието всезнание и основните антропологични понятия.

Статията **„Ти не ще ме оставиш в ада (Тълкуване на Пс. 16)“** е коментар на Пс. 16/15. В коментара се разглежда надеждата и упованието в Бога и Неговия промисъл дори пред лицето на смъртта и след нея. Тази надежда и вяра са отразени в Пс. 16/15, който е изтълкуван както в исторически, така и в месиански смисъл. Акцентира се на факта, че ап. Петър, в речта си на ден Петдесетница (Деян. 2 гл.), посочва и изяснява Пс. 16/15 като пророчество за Христовото възкресение. В статията са представени евентуалните новозаветни и светоотечески основания псаломския текст да се разгледа като пророчество за смъртта и възкресението на Господ Иисус Христос, Който победи смъртта и опразни ада и съвъзкресява всички, които са Му верни.